

Sen sosiaalishistoriassa toistunevat samat elementit kuin muillakin kansanterveyden alueilla: olihan se yksi vahva keino suitsia kansalaisia itsekkyyteen ja kansaliskuntoon.

Oma mielenkiintoinen juonteensa on myös seurata, miten vahva lääketieteen professio on kansanterveydenkin muovaajana ollut – ja edelleen on. Miehelle lankeaa teknisen terveysasiantuntijan kaikkivoipia ja -tietävä rooli. Se on antanut lähes jumalallisen vallan muovaata ihmistä ja hänen ruumistaan yhteiskunnan sille ylhäältä päin oikeuttamaan muottiin. Erinomaista selustatukea antoivat rotuhygieeniset opit. Ne oikeuttavat niin raskauden keskeytykset kuin pakkosterilisoinninkin

kansakunnan perimän puhtauden nimissä. Mielenterveyden ja vammaisuuden alueelta löytyvätkin kirjan hiuksia nostattavimmat tarinat. Niissä terveyden/läketieteen vallankäytön rooli on paljaimmillaan. Eniten lukijaa jäi askarruttamaan se, miten pitkään rotuhygieniaan perustuva lainsäädäntö pidettiin voimassa siitä huolimatta, että oppi sinänsä oli jo kokenut sekä tieteellisen että maailmanpoliittisen romahduksen.

Kirjaa voi lämpimästi suositella oppikirjaksi tämän päivän ”valistajille”, sosiaali- ja terveysalan työntekijöille sekä opiskelijoille. Se on oivallinen silmien avaaja kenelle tahansa, joka haluaa avata aivojaan terveyden ja yhteiskunnan vaatimusten ja velvollisuuksien vyyhtiin. Kannattaa jäädä pohtimaan, mistä terveydenhuolto tänä päivänä

saa oikeutuksensa? Kenen etua ajetaan pakollisilla huumeteisteillä? Entä lääkärien ”pakkoilmoituksilla” ajokyvyn heikkeneemisestä? Miten nykyinen terveyskansalaisuus ilmenee? Valon, raittiuden ja puhtauden sijasta lihavuuden hillintänä, anoreksiana ja bulimiana? Miksi veegaani kapinoi? Miten terveyden tavoittelu nykyään median kylästävässä ilmapiirissä tappaa milloinkin kanoja, milloinkin nautoja, milloinkin mitäkin? Tulevatko uudet ”tuberkuloosit” (esim. sars) haastamaan meidät uudenlaisiin ponnistuksiin? Onko meistä tulossa maailman terveyskansalaisia? Ja kuka nyt päättää ruumiistamme? Määrittää meidän terveyskansalaiskelpoisuutemme? Manipuloi geenejämme? Jäljennää sormenjälkiämme terrorismin vastustamisen nimissä?

Galtungin maailma

TUULA-MARIA AHONEN

”Valtionpoliisin miehet murtautuivat sisään keskellä yötä, kolmen aikoihin. Oli jääkylmä yö vuonna 1944. Isäni pidätettiin ’tärkeänä’ panttivankina. Hän päätyi Grinin vankileirille. Sunnuntai toisensa jälkeen seisoin vankileirin ulkopuolella itkien, että tämä ei ole oikein! Silloin myös lupasin itselleni, että tällaista vastaan ryhtyisin taistelemaan!”

Näin kertoo elämäkerrassaan rauhanutkija Johan Galtung lapsuuden kokemuksestaan, joka käynnisti koko hänen uraa uurtavan työnsä.

Galtungin suurelta oppimestarilta, Mohandas Gandhilta, on peräisin yksi Galtungin elämän suuntaa antavista ajatuksista:

”Ihmiskuntaa jakaa kahdeksan rajaa: ihmisen ja muun luonnon välillä, miehen ja naisen välillä, sukupolvien välillä, rotujen välillä, ’normaalien’ ja ’epänormaalien’ välillä, luokkien/kastien välillä, kansakuntien/kulttuurien välillä sekä valtioiden välillä.”

Galtung on pyrkinyt tietoisesti ylittämään näitä rajoja, rakentamaan siltoja. Galtungin curriculum vitae sisältää kymmenit-

Johan Galtung
Rauhan tiellä
Suom. Veijo Kiuru
Tammi, 2003
336 s.

täin kunniaprofessuureja ja vierailuprofessuureja eri puolilla maailman yliopistoja, kunnia-tohtoriksi vihkimisiä, arvovaltaisia tehtäviä ja toimintaa neuvonantajana. Suomessa Galtung on Tampereen yliopiston kunnia-tohtori.

Väkivallattomuus

”20. vuosisadan jälkipuoliskoa ei voi analysoida historian valossa ottamatta mukaan väkivallattomuutta vallan muotona”, Galtung toteaa.

Hän nimeää kymmenen väkivallattomuuskampanjaa, alkaen Gandhin swarajav-kampanjasta, joka päättyi Intian itsenäistymiseen vuonna 1947, ja päätyen Pekingin demokratialiikkeeseen keväällä 1989 ja Solidaarisuusliikkeeseen sekä DDR:n tapahutumiin, jotka lopettivat kylmän sodan.

Miksi emme lue enemmän väkivallattomuudesta, Galtung kysyy ja vastaa oman kokemuksensa perusteella:

”Ensimmäinen ja tärkein syy lienee, että väkivallattomuudessa on jotain subversiivista. Muistan omat kokemukseni, kun saavuin Prahasta elokuussa 1968 oltuani neuvostopanssarien täyttämällä Prahan kaduilla jakamassa aineistoa ei-sotilaallisesta puolustautumisesta, ja Ruotsin ja Norjan sotilasjohtajat kutsuivat minut kertomaan tapahtuneesta. Mitä enemmän kerroin väkivallattomuuden mahdollisuuksista, sitä enemmän he huolestuivat. Tai niin kuin he asian ilmaisivat: ’Kansaahan on mahdotonta hallita, jos se kerran pystyy tuollaiseen!’

Väkivallattomuutta voi käyttää kaikissa väestökerroksissa. Väkivallattomuus ei saa maailman eliittien suosiota, jos se pystyy haastamaan valtion monopolin. Ja juuri siihen se pystyy.”

Älymystöpuudeleista

Galtung suhtautuu hyvin kriittisesti älymystön edustajiin ja toimittajiin:

”Minulle elämäkokemus on valitettavasti opettanut, että tut-

kijat ja professorit erityisesti ovat varsin helposti lahjottavissa. Tarkoitan ’lahjonnalla’ sitä, että uteliaasta älyllisten arvojen vahtikoirasta muokataan häntää heiluttava älymystöpuudeli, ja ’helpolla’ tarkoitan sitä, että se ei edes maksa paljon. Liikeväki tietää rahasta enemmän, joten he pyytävät paremman maksun.

Jos aikoo ymmärtää konfliktia ja tietä rauhaan, päivän selvä periaate on *audiatu et altera pars*, ’kuule myös toista osapuolta’. Vain hyvin naiivi ihminen luulee, että monipäisestä konfliktista voi saada jonkinlaisen otteen olemalla lähiyhteydessä vain yhden kanssa ja tutkimalla muita asiakirjojen ja journalistien ja diplomaattien amatööriraporttien välityksellä, kun näillä ei edes ole taustallaan vuosien pituista konfliktipöpiin perehtymistä. Tai mikä pahinta: oman osapuolen ’asiantuntijoiden’ seipitykset, kun nämä eivät edes tiedä, mitä tarkoittaa sana ’empatia’ eli eläytymiskyky.

Kyse on paljon enemmänstä kuin maanrajojen räjäyttämisestä. Tässä on kyse myös siitä, että räjäytetään sukupuolirajat, luokkarajat, roturajat, kansakunnan rajat, poikkeavuuden rajat.”

Lukija voinee päätellä edellä siteeratuista, että Galtung ei ole suosittu pienessä Norjassa. Hän on tuntenut itsensä maailmankansalaiseksi omien sanojensa mukaan vuodesta 1993 lähtien. Konkreettisesti hänellä on useita koteja eri puolilla maailmaa, myös kotimaassaan.

”Amerikkalaistumishulluus”

Galtung käsittelee kirjassaan monia maailman maita, mutta nostan tärkeimpänä esiin hänen näkemyksensä Amerikasta. Galtung on opettanut yhdeksässä

amerikkalaisessa yliopistossa seitsemässä osavaltiossa sekä DC:ssä. Hänellä on paljon amerikkalaisia ystäviä, mutta hän on hyvin Amerikan vastainen.

Galtung siteeraa 84-vuotiaasta amerikkalaista Robert McNamaraa, joka on toiminut Fordin johtajana, Pentagonin harjoittaman Kaakkois-Aasian väestöön kohdistuvan suoran väkivallan johtajana ja Maailmanpankin harjoittaman, maapallon köyhiin kohdistuvan rakenteellisen väkivallan johtajana:

”Olen 84-vuotias ja seison kohta Luojani edessä. Niinpä on tullut aika muotoilla terävästi ja selkeästi kolme teesiä. Teesi 1: Minun maani, Amerikan Yhdysvallat, haluaa hallita koko maailmaa. Sanon saman tien, että maallani ei ole tällaiseen tehtävään vaadittavia sen enempää moraalisia kuin älyllisiäkin ominaisuuksia. Teesi 2: Moni Yhdysvaltain johdossa aavistaa tämän. Siksi he kaipaavat selustatukea. Teesi 3: Tämän maani hulluuden voivat estää vain sen liittolaiset kieltämällä Yhdysvalloilta tukensa.”

Galtung itse haluaa painaa korvansa maahan ja kuunnella ”amerikkalaistumishulluuden” (josta käytetään nimitystä ”globalistuminen”) heikkojen vastavoimien ääntä. Itsekin hän vahvistaa näitä voimia opettamalla luovaa konfliktinratkaisua, rauhanjournalistiikkaa ja syväkulttuurin muutosta.

Nyt 73-vuotiaana Galtung näkee oman elämänsä näin:

”Tärkeitä tehtäviä on kesken valtamerten verran. Jokainen sekunti pystyy säkenöimään iloa, jos vain löydän kytkimen, ja siinä kaikki riippuu eniten minusta itsestäni.”